

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА ДО АНСАМБЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЛІСТОМ-ВОКАЛІСТОМ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сьогодні важливе місце у розвитку суспільства відводиться системі музичної освіти, зокрема середній ланці. У музичних училищах педагогічний процес повинен будуватися на таких засадах, як широке і свідоме використання студентами знань, набутих в навчальному закладі; професійна мобільність, що дозволяє швидко адаптуватися в умовах постійного оновлення виробничої сфери; здатність до самореалізації і самоосвіти в професійній діяльності. Тому актуальною є побудова навчально-виховного процесу з використанням сучасних дидактичних технологій. Однією з них є моделювання навчального процесу. Моделювання займає особливе місце в науці, передбачає введення розробки педагогічної моделі, яка дозволяє готувати студентів музичних училищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Моделювання – загальнонауковий метод дослідження, який широко застосовується в різних науках.

У філософії термін “моделювання” розглядається як “метод дослідження об'єктів пізнання на їхніх моделях; побудова і вивчення моделей реально існуючих предметів і явищ і конструйованих об'єктів для визначення або поліпшення їхніх характеристик, раціоналізації способів їхньої побудови, управління і т. п.” [6].

У соціології під моделюванням розуміють “метод дослідження соціальних явищ і процесів на їх моделях, тобто опосередковане вивчення соціальних об'єктів, у процесі якого вони відтворюються в допоміжній системі (моделі), що заміщає в пізнавальному процесі оригінал і що дозволяє отримувати нове знання про предмет дослідження” [4].

У педагогічних дослідженнях питання моделювання освітлюються в роботах С. Архангельського, А. Зотова, Ю. Конаржевського, Н. Кузьміної та ін. Вчені підкреслюють, що цей метод є інтеграційним, оскільки дозволяє об'єднати емпіричне і теоретичне у педагогічному дослідженні [1]. Моделювання як метод пізнання широко використовується в дидактиці і застосовується з метою вивчення об'єктів і процесів, їх перетворення, а також може служити основою або початковою стадією проектування. Г. Суходольський дає таке визначення поняттю моделювання: “Процес створення ієрархії моделей, в якій деяка реально існуюча система моделюється в різних аспектах і різними засобами” [5, с. 120].

Для нашого дослідження важливою є думка О. Чуб, яка зауважує, що розвиток педагогічного моделювання в сучасній науці є результатом усвідомлення тісної єдності системи освіти і соціокультурної сфери. Соціально-педагогічні освітні системи покликані здійснювати активну взаємодію між усіма суб'єктами освітнього процесу і соціальним середовищем. Саме педагогічне моделювання здатне вирішити проблему неузгодженості між зрослими потребами педагогічної практики в соціально мобільній, творчій і вільно мислячій особистості і недостатньо високими результатами теоретичної і практичної професійної освіти [7]. У галузі музичної педагогіки ці думки актуальні в контексті підготовки концертмейстера до ансамблевої діяльності з солістом-вокалістом.

Питання ансамблевої діяльності в музичному виконавстві висвітлювали Л. Ніколаєва, Т. Самойлович, Т. Вороніна, І. Польська, М. Готліб, Д. Благий та інші науковці. У фундаментальних працях А. Люблінського, Є. Шендеровича, С. Саварі та М. Крючкова ансамблева робота розглядалася, як важливий компонент виконавчого процесу. Ці елементи, на наш погляд, є деякими прийомами моделювання навчального процесу музичного закладу, що ґрунтуються більше на методичних формах і методах роботи. Моделювання навчального процесу музичного училища як таке на сьогодні не набуло широкого застосування.

Формулювання цілей статті... В даній статті представлена і охарактеризована модель процесу підготовки концертмейстера до ансамблевої діяльності з солістом-вокалістом.

Виклад основного матеріалу дослідження... Основним поняттям методу моделювання є модель. Під моделлю (від лат. *modulus* – міра, зразок, норма) в широкому сенсі прийнято розуміти аналог, “замісник” оригіналу, який за певних умов відтворює властивості оригіналу, що цікавлять дослідника.

У педагогіці виділяють три типи моделей: модель діяльності або, власне модель фахівця; модель навчання фахівця, яка представляє перелік фундаментальних теоретичних і прикладних дисциплін, що вивчаються в спеціальному навчальному закладі; модель особи фахівця: характеристики його універсальних якостей, соціальні і культурні вимоги до особи. У рамках цього дослідження розглядається другий тип – модель навчання фахівця.

С. Бегідова вважає, що модель дозволяє розглядати підготовку фахівця у ВНЗ як цілісний процес, в якому забезпечуються об'єктивно затребувані суб'єкт-суб'єктні стосунки, здійснюється корекція і реорганізація діяльності майбутнього педагога, забезпечуються умови для творчого вдосконалення і самокорекції, накопичення досвіду професійної продуктивної діяльності, а також соціальної активності особи. Вона вважає, що модель фахівця конкретного профілю дозволяє удосконалювати навчально-виховний процес у ВНЗ.

Модельований нами педагогічний процес – явище системне, оскільки досліджуваний нами об'єкт – особа студента і його професійна підготовка.

В ході побудови педагогічної моделі за базові було обрано такі принципи:

1. *гуманізації і демократизації*, спрямованих на визнання особистості студента, орієнтування його на суспільно-корисну і соціально-значущу діяльність;
2. *особистісних пріоритетів* припускає розгляд особистісних особливостей студента, його схильностей, здібностей, пріоритетів, цінностей, розкриття потенціалу як в навчальній роботі так і за її межами;
3. *саморозвитку*, спрямований на створення таких педагогічних моделей, які відрізнялися б динамічністю, могли варіюватися залежно від конкретної навчально-виховної і соціальної ситуації;
4. *реальності* – означає відтворюваність розробленої педагогічної моделі на практиці у близьких освітніх умовах;
5. *успішності*, що спирається на мажорний психологічний клімат життя студента і на власні успіхи в діяльності;
6. *взаємодії і співпраці в ансамблі* студентів зі своїми однолітками, викладачами, спільна участь в організації виховної роботи;
7. *подієвості*, наявність яскравих подій, що запам'ятовуються, творцями і учасниками яких є студенти і викладачі (конкурси, фестивалі, творчі вечори).

Розроблена модель підготовки студентів музичних училищ до ансамблевої діяльності з солістом-вокалістом складається з трьох блоків: організаційного, змістовного і оцінно-результативного (рис. 1).

У організаційному блоці моделі визначається процесуальний аспект підготовки студентів музичного училища до ансамблевої роботи з солістом-вокалістом. Він складається з трьох компонентів:

- 1) навчальний простір музичного училища: навчально-методична і навчально-виховна робота, діяльність соціально-психологічної служби;
- 2) міжособистісний простір: студент – соліст-вокаліст – викладач;
- 3) особистісний простір студента.

Перший компонент організаційного блоку є системою організації навчально-виховного процесу, в ході якого йде формування майбутнього особи і орієнтації на ансамблеву діяльність. Ключовими моментами є: навчально-методична робота (викладач і педагогічний колектив); навчально-виховна робота (викладач – студент – соліст-вокаліст) і діяльність соціально-психологічної служби, спрямованої на студента – викладача – соліста-вокаліста. Навчально-методична робота охоплює увесь зміст і методику навчання, змістовну і технологічну сторону навчання, зокрема: навчальні плани, програми, методи і прийоми.

З метою моделювання процесу, у навчальному плані на повний курс концертмейстерської підготовки майбутніх концертмейстерів були внесені зміни в навчальний план. Так навчальний план повного курсу концертмейстерської підготовки студентів складає 720 годин, які розподілені таким чином. Спочатку студенти теоретично знайомляться з концертмейстерською професією в ході введення в навчальний процес лекційного курсу "Концертмейстерська майстерність" тривалістю 108 годин в II семестрі. Цей предмет знайомить студентів з основами концертмейстерської професії: історією, методико-виконавськими аналізом, з провідними музикантами сучасності. З III по VIII семестри в навчальний процес вводиться предмет "Концертмейстерський клас" тривалістю 324 години в індивідуальній формі занять. Головною метою цього предмета є уміння студентів працювати спільно з вокалістом, виконання шедеврів вокальної музики різних стилів і епох.

Концертмейстерська підготовка неможлива без удосконалення практичних навичок, тому в V, VI, VII семестрах вводиться "Концертмейстерська практика" (108 годин), а упродовж VII – VIII семестрів "Виконавська" (84 години). "Концертмейстерська практика" передбачає 2 напрями підготовки:

- 1) удосконалення технічних навичок концертмейстера: читання з листа, транспонування, виконання музичних творів різних стилів і напрямів, а також з різними виконавцями.
- 2) самостійне застосування освоєних навичок в ході практичної діяльності у виконанні музичного твору з учнями ДМШ.

"Виконавська практика" дозволяє демонструвати усі знання і уміння студентів, отримані в ході навчання в музичному училищі. Цей вид практики включає сольне виконання, участь в ансамблі (фортепіанному або камерному) і концертмейстерську роботу. Тому з повного курсу об'ємом у 162 години, для концертмейстерської практики виділяється 84 години.

У зв'язку з викладеним вище розподілом введених предметів концертмейстерської підготовки були розроблені робочі програми з вказаних предметів.

Методичне забезпечення лекційного курсу "Концертмейстерська майстерність" включає наступне:

- 1) навчальний план цього курсу;
- 2) опитувач з тестами для виявлення особистісних якостей студента (для викладачів);
- 3) навчальний посібник для студентів;
- 4) портфоліо студентів;
- 5) аудіодиски з музичним матеріалом.

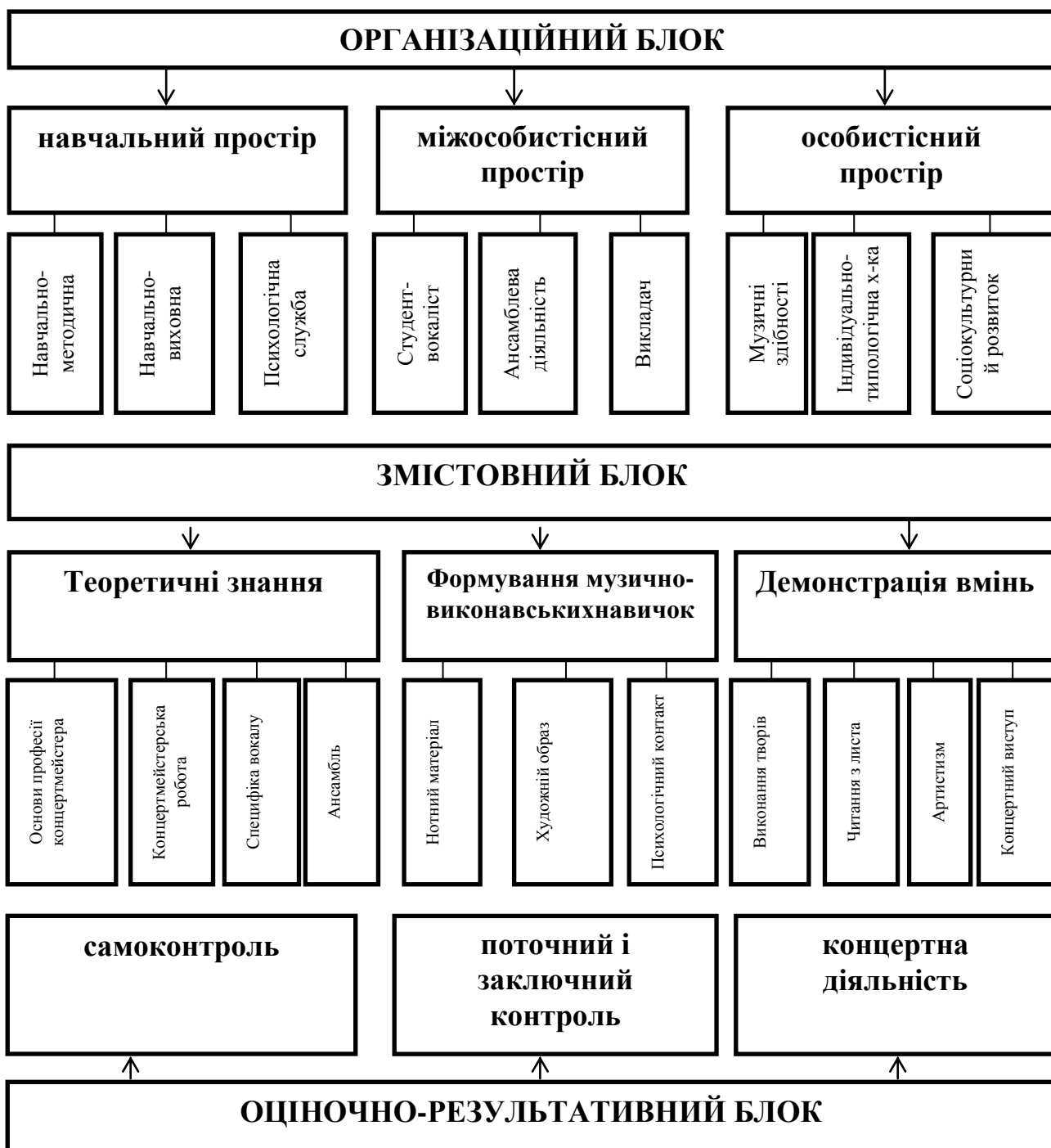

Рис.1. Модель підготовки студентів до ансамблевої діяльності з солістом-вокалістом

Навчальна програма з дисципліни “Концертмейстерський клас” складається з методичних рекомендацій та 3 блоків списку рекомендованих творів:

- 1) список музичних творів 3 рівнів складності;
- 2) твори для читання з листа і транспонування;
- 3) рекомендовані програми для виконання на контрольних заходах.

Програма з “Концертмейстерської практики” включає методичні рекомендації з вправами для оволодіння навичками читання з листа і транспонування. Особлива увага студентів звертається на встановлення міжпредметних зв’язків.

Невід’ємною частиною навчального простору є навчально-виховна робота, що включає такі види діяльності як: організація шефських концертів; вітальні, присвяченої вокально-інструментальній музиці; конференцій і конкурсів, присвячених концертмейстерському мистецтву і таке інше. На нашу думку, саме різні види діяльності виховної роботи дозволяють студентів реалізувати себе як творчу особистість в різних ракурсах: музикант, ведучий, організатор заходів, режисер-постановник і так далі.

Важливою ланкою першого компонента організаційного блоку є організація роботи соціально-психологічної служби для студентів і викладачів. Постановою кабінету міністрів про освіту з 1999 року створення соціально-педагогічної служби передбачене в молодшій і вищій школі [3]. Проте, подібна служба потрібна у середній ланці освіти, оскільки вік учнів є підлітковим і потребує відповідної допомоги і корекції. Роботу соціально-психологічної служби в музичному училищі ми розглянемо за наступними напрямками:

- психологічне консультування викладацького і студентського складів;
- діагностика і корекція особистісних якостей студента, розвиток закладених музичних здібностей;
- проведення психотренінгів.

Перший напрям передбачає роботу психолога із студентами, викладачами, адміністративний корпусом, спрямованим на організацію комфортних умов для навчання і роботи в колективі студента.

Другий напрям дозволяє провести діагностику і скласти психологічний портрет студента, підібрати відповідну мотивацію на спільну роботу. Головною метою цього напрямку є робота з виявлення закладеного і подальший розвиток особистісних якостей студента, уміння бути провідним і веденим.

Третій напрям потрібний для реалізації творчого потенціалу студента, проводиться як індивідуально так і колективно, знаходячись в певній ситуації з виявленням конкретної мети для досягнення певного результату.

Другий компонент організаційного блоку являє собою організацію міжособистісного простору студента, вокаліста та викладача та їх взаємодії один з одним. Розглянемо кожен з них.

Головним організатором навчальної роботи в міжособистісному просторі є педагог, який забезпечує взаємодію студента з вокалістом і є режисером-постановником уроків з концертмейстерської майстерності. Він повинен бути компетентним у питаннях педагогічних та психологічних знань, володіти провідними сучасними методиками, виконавськими прийомами. Наявність всіх складових компетентності дозволить проводити заняття з урахуванням професійного розвитку студента і дозволить йому бути провідником і організатором кожного уроку.

Для успішної організації процесу та реалізації завдань викладач концертмейстерського класу діє згідно з визначеним алгоритмом:

1. Знайомиться зі студентом, його психологічним і піаністичним портретом.
2. Спільно з ним вони складають план розвитку професійних якостей студента в процесі всього навчання в музичному училищі. Здійснюється це на індивідуальних заняттях зі студентом.
3. Підбір партнерів (вокаліста і концертмейстера) спочатку за психологічною сумісністю, а потім з поступовою заміною вокалістів, тим самим виробляючи вміння студента пристосуватися до партнера по ансамблю.

В даному випадку величезну роль відіграє вибір репертуару педагогом для даного студента, з поступовим ускладненням.

І нарешті, безпосередня реалізація ансамблевих якостей студента виявляється на уроці при роботі над створенням художнього образу музичного твору та його втіленні. В даному випадку викладач, в якості свого наочного прикладу одночасно працюючи і з вокалістом і студентом, моделює урок, створюючи різні несподівані ситуації, в результаті чого може перевірити психологічну стійкість студента в процесі роботи над музичним твором і при його виконанні. Під час створення художнього образу викладач повинен збалансувати звучання двох партій в залежності від специфіки голосу, з яким працює студент.

Таким чином, організація міжособистісного простору дозволяє максимально створити умови для розвитку студента і послідовно підводить його до самостійної роботи з виконавцями будь-якого типу.

Третій компонент організаційного блоку, – особистісний простір студента, – є ключовим у створенні творчої особистості студента музичного училища і підготує концертмейстера до ансамблевої діяльності. В даному випадку особистість студента розглядається у трьох аспектах:

- музичні здібності;
- індивідуально-типологічна і фізична характеристика;
- соціокультурний розвиток.

Перший аспект – музичні здібності – дозволяє провести діагностику на визначення рівня здібностей, отриманих студентами в ході навчання в молодшій ланці (музичній школі) і потім збудувати корекцію, спрямовану на ансамблеву діяльність.

Другий аспект – індивідуально-типологічна і фізична характеристика, – дозволяє скласти індивідуальний портрет студента, його характер, рівень піаністичної техніки, фізичної підготовки. Це дозволить викладачеві підібрати відповідний репертуар для студента з урахуванням його індивідуальних можливостей.

Третій аспект – соціокультурний розвиток – є важливим у виявленні того, як реалізується творчий потенціал особистості в соціумі, його духовний розвиток, успішність в цілому.

Таким чином, третій компонент організаційного блоку показує готовність студента музичного училища до професійної виконавської діяльності у сфері концертмейстерського мистецтва.

Наступним блоком педагогічної моделі є змістовний, котрий складається з трьох компонентів:

1. Теоретичні знання.

2. Формування музично-виконавських навичок.

3. Підкріплення і демонстрація вмінь ансамблевої роботи студента з солістом-вокалістом у концертмейстерській класі.

Перший компонент змістовного блоку являє собою систематизовану інформацію про специфіку концертмейстерської роботи та способах створення ансамблю між концертмейстером і солістом-вокалістом. Отримані студентами теоретичні знання є основою для формування практичних навичок і вмінь, які застосовують студенти музичних училищ в ході виконавської практики і подальшої виробничої діяльності.

Представлений компонент є фундаментом змістовного блоку і складається з чотирьох інформаційних блоків-знань:

- основ професії концертмейстера;
- особливостей концертмейстерської роботи з нотним текстом;
- специфіки вокального голосу;
- правил організації ансамблевої роботи концертмейстера з солістом-вокалістом.

Вивчаючи основи професії концертмейстера, студенти музичного училища знайомляться з історією її виникнення; відмінностями в роботі концертмейстера і акомпаніатора; поняттями “концертмейстерство”, “ансамбль”, “акомпанемент”; спільним і відмінним у категоріях ансамблева і спільна діяльність. Ключовою інформацією є знання про зміст та сутність концертмейстерської діяльності. Студенти повинні засвоїти багатомірність професії концертмейстера; отримати основи теоретичних знань для вирішення різноманітних творчих завдань, пов'язаних з музичним виконавством; основні правила створення ансамблю між концертмейстером і солістом-вокалістом.

Освоюючи особливості концертмейстерської роботи з нотним текстом, студенти музичних училищ отримують знання про фактуру, про взаємозв'язок і взаємозалежність засобів виразності музичного тексту, про правила первинного аналізу музичного твору. Ключовою інформацією є знання про роботу з фактурою музичного твору за такими напрямками: види фактур і концертмейстерські завдання їх реалізації, специфіка концертмейстерської роботи при створенні художнього образу, виявлення піаністичних труднощів з подальшим їх відпрацюванням у відповідності з традиційною методикою роботи над музичним твором. Студенти повинні засвоїти алгоритм поетапної роботи з нотним текстом; знання про види фактури та класифікації типів акомпанементу: “гармонічна підтримка”, “чергування баса і акорду”, “акордова пульсація”, “гармонічні фігурації”, “акомпанемент змішаного типу”, “акомпанемент, дублюючий вокальну партію”, “акомпанемент, що містить невеликі відхилення від вокальної партії”, “акомпанемент, що включає окремі звуки вокальної партії”, “акомпанемент, в який не входить мелодія вокальної партії” [2]. Крім того, студенти отримують інформацію про основні прийоми імпровізації, про правила читання з листа, підбору на слух і транспонування. Все це дозволить майбутньому концертмейстерові сформувати вміння швидко орієнтуватися в нотному тексті, досягти технічної свободи в виконавстві, і, тим самим, у ході художньо-творчого процесу сконцентруватися на створенні ансамблю з солістом-вокалістом.

Знайомлячись з основами специфіки вокального голосу, студенти музичного училища вивчають основні поняття вокального мистецтва: “регістр”, “теситура”, “діапазон” та ін.; класифікацію співочих голосів і специфіку їх тембрів. Ключовою інформацією є специфіка вокальних голосів, вибір концертмейстером способів звуковидобування і темпу в залежності від реєстрових і тембральних характеристик конкретного вокаліста-виконавця. Студенти повинні знати основні правила роботи з вокальним голосом (вокальне дихання, динаміка, темп тощо) і вокальним словом (мовна інтонація, мова, дикційна виразність і т.п.). В ході ансамблевої роботи з солістом-вокалістом над створенням єдиного художнього образу вони повинні засвоїти правила вірного підбору концертмейстерських виконавських засобів (“туше”, педалізація, штрихи, динаміка і т.ін.).

Знання студентами музичних училищ правил організації ансамблевої роботи концертмейстера з солістом-вокалістом особливо важливі при постановці ансамблевих завдань партнерів в ході їх передконцертної та концертної діяльності. Ключовим моментом є психологічна готовність студента до створення ансамблю з солістом-вокалістом у концертмейстерському класі. Студенти повинні знати психологічний портрет концертмейстера та соліста-вокаліста, основи психології спільної діяльності, психологічні механізми створення музичного образу та ін. У рамках концертмейстерського класу вони засвоюють: завдання прийняття на себе ролі, адекватної ситуації, яка складається в ході ансамблевої роботи, способи рефлексування в процесі ансамблевої діяльності; правила психологічної установки на концертний виступ та ін.

Отримані теоретичні знання сприяють розвитку професійних якостей студентів музичних училищ під час їх навчання в концертмейстерському класі і є необхідною умовою формування значної кількості навичок, необхідних в ансамблевій роботі з солістом-вокалістом.

Тому в другому компоненті змістовного блоку представлені музично-виконавські навички, необхідні майбутньому концертмейстерові для організації спільної роботи з солістом-вокалістом у концертмейстерському класі. Формування цих навичок здійснюється за такими напрямками:

- робота з нотним матеріалом;
- робота з вокалістом над художньо-образним втіленням музичного твору;
- формування психологічного контакту з солістом-вокалістом.

Третій компонент змістовного блоку – це підкріплення і демонстрація умінь ансамблевої роботи студента із солістом-вокалістом у концертмейстерському класі протягом усього навчального процесу. Отримані студентами теоретичні знання, музично-виконавські навички є основою для виявлення умінь концертмейстерської роботи з вокалістом і демонстрації їх на сцені в період виконавської практики.

У представленому компоненті виявлені такі вміння:

- професійне виконання вокальних творів різних жанрів;
- швидке читання з листа і вільне транспонування;
- артистична свобода на сцені;
- створення єдиної атмосфери в процесі концертного виступу.

Демонстрація перерахованих умінь здійснюється на контрольних заходах, у концертмейстерській і виконавській практиці, а також в концертних виступах.

Таким чином, перераховані вміння демонструють ступінь підготовки студентів музичних училищ до подальшої концертмейстерської діяльності.

Розглянемо суть і структуру третього блоку педагогічної моделі – оціночно-результативний. Він дозволяє перевірити результати роботи організаційного та змістовного блоків. Оціночно-результативний блок складається з 3 компонентів:

- 1) самоконтроль;
- 2) поточний і заключний контроль;
- 3) концертна діяльність.

Перший компонент оціночно-результативного блоку являє собою контроль перевірки знань, навичок, умінь у ході виявлення їх у самостійній роботі. Цей компонент працює в двох напрямках:

- 1) оцінювання свого виконання;
- 2) оцінювання виконання свого товариша.

Для того, щоб студенту реалізувати перший напрям – оцінити своє виконання використовується аудіо запис. Студент оцінює свою роботу згідно алгоритму:

- точне виконання нотного тексту фортепіанної партії (якщо це арія – оркестровки);
- синхронне звучання концертмейстера з солістом-вокалістом;
- виявлення провідної партії фортепіано і веденої;
- розкриття художнього образу;
- зіставлення своєї гри з аудіо-записом.

Для реалізації другого напрямку студент використовує цей алгоритм тільки відносно свого товариша.

Другий компонент оціночно-результативного блоку реалізується під час проведення контрольних заходів у ході всього курсу навчання студента в музичному училищі в класі концертмейстерської підготовки.

Висновки... Таким чином, моделювання навчального процесу є сучасним і ефективним засобом педагогічного супроводу в сучасній підготовки студентів музичних училищ. Представлена модель підготовки концертмейстера до ансамблевої діяльності з солістом-вокалістом дозволяє зробити навчально-виховний процес музичних училищ більш ефективнішим.

Разом з тим, проведене дослідження не вичерпує проблеми моделювання процесу формування навичок і умінь ансамблевої роботи для майбутньої професійної роботи концертмейстера. Перспективні напрямки дослідження будуть пов'язані з впровадженням у навчальний процес сучасних методик, систем навчання, аналізу та розробки навчальних програм.

Література

1. Козырева О.А. методология моделирования профессиональной компетентности педагога / Режим доступа: <http://ifets.ieee.org/russian/depository/v11i1/html/5.htm>
2. Кубанцева Е. Концертмейстерский класс : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.Кубанцева. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 192 с.
3. Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України. Наказ МНО України №592/33 від 15.08.2001. // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 7 (34). – С. 47-48.
4. Социологический словарь / отв. ред. : Г.В.Осипов, Л.Н.Москвичев; уч. секр. О.Е.Чернощеп. – М. : Норма, 2008. – 608 с.
5. Суходольский Г.В. Структурно-алгоритмический анализ и синтез деятельности / Г.В. Суходольский. – Л. : ЛГУ, 1976. – С.120.
6. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция : Л.Ф.Ильичев, Н.П.Федосеев, С.М.Ковалев, В.Г.Панов. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.

7. Чуб Е.В. Моделирование педагогического процесса как средство формирования ключевых компетенций будущего специалиста / Режим доступа: www.conf.muh.ru/080215/thesis_Chub.htm

Анотація

У статті представлена педагогічна модель процесу підготовки концертмейстера до ансамблевої діяльності з солістом-вокалістом. Розглядається зміст кожного блоку і його компонентів розробленої моделі з позиції її реалізації в навчально-виховному процесі музичного училища.

Анотация

В статье представлена педагогическая модель процесса подготовки концертмейстера к ансамблевой деятельности с солистом-вокалистом. Рассматривается содержание каждого блока и его компонентов разработанной модели с позиции ее реализации в учебно-воспитательном процессе музыкального училища.

Summary

Pedagogical model of process of making a concertmaster ready for the group activity with a solo vocalist is presented in the article. The content of each section and its components of a worked out model from the point of view of its realization in teaching and educational process of musical college are considered.

Ключові слова: педагогічна модель, моделювання навчально-виховного процесу, підготовка концертмейстера, ансамблева діяльність, музичні училища.

Ключевые слова: педагогическая модель, моделирование учебно-воспитательного процесса, подготовка концертмейстера, ансамблевая деятельность, музыкальные училища.

Key words: pedagogical model, modeling of teaching and educational process, preparation of a concertmaster, group activity, musical college.

Подано до редакції 22.09.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, проф. Дергач М.А.

УДК 371.134:7

©2012

Орлов В.Ф.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ В СИСТЕМІ «ВЧИТЕЛЬ – МИСТЕЦТВО – УЧЕНЬ»

Постановка проблеми у загальному вигляді... Мистецтво, в якому втілені віковичний життєвий досвід народу, його мудрість, краса, погляди на різноманітні явища природи, традиційно є обов'язковим компонентом навчання і виховання молоді. Видатні мислителі і просвітителі різних часів розвитку українського суспільства Г.С.Сковорода, Т.Г.Шевченко, І.Я.Франко, М.В.Лисенко та інші наголошували на вагомості мистецтва і художньої літератури як форми суспільної свідомості. Митці стверджували, що спілкування з різними видами мистецтва є способом передачі культурних, моральних, етичних і естетичних цінностей, духовного становлення особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Існуюча джерельна база з проблеми психологічних чинників у системі педагогічної дії «вчитель-мистецтво-учень» представлена працями Б.Ф.Асаф'єва, М.В.Вовка, Т.М.Колишевої, Г.М.Падалки, О.П.Рудницької та ін. Сучасні дослідження в галузі художньо-педагогічної освіти підтверджують традиційну роль мистецтва як засобу виховання. Проте у теорії педагогіки і практиці виховання ще недостатньо вивчені та не повною мірою використовуються механізми дієвості мистецтва, форми і методи спрямування учнівської молоді на сприйняття художньо-естетичних цінностей, духовної, моральної і матеріальної краси світу. Досить часто надто прямолінійно трактуються складні проблеми спілкування з мистецтвом, осмислення і засвоєння глибоко інтимного характеру художньо-образної інформації. Вчителі, які у своїй більшості мають непогану професійну підготовку з різних видів мистецтва, не завжди на такому ж рівні орієнтуються у психологічних чинниках педагогічної дії як того вимагає система «вчитель – мистецтво – учень». Отже, актуальність подальшого вдосконалення художньо-естетичного виховання, а також розвитку педагогічної майстерності вчителів мистецьких дисциплін не викликає сумнівів. Питання ж ставиться не стільки про те, чи потрібні уроки мистецтва і літератури в школі, а, перш за все, – наскільки сучасний вчитель спроможний актуалізувати їх виховний потенціал і психологічну складову у своїй педагогічній дії.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягала у дослідженні психологічних чинників педагогічної дії на уроках музики, образотворчого мистецтва, літератури на основі аналізу процесів художньо-естетичного спілкування-взаємодії в системі «вчитель-учень».

Виклад основного матеріалу дослідження... Логіка наукового пошуку передбачала виявлення рівнів особистісного розуміння учнями творів мистецтва, характеру художньо-педагогічної ситуації, власних переживань учителя й учнів, пов'язаних із естетичним сприйняттям і взаємодією вчителя із вихованцями як продукту руху свідомості. Це, зокрема, розуміння власних думок про мистецтво і рефлексія переживань, причин і джерел їх виникнення, а також почуттів і думок, що виникають у вчителя, в учнів у процесі сприйняття художніх творів та у подальшому їх осмисленні.

Розуміння творів мистецтва, художньо-педагогічної ситуації в класі, на уроці, в школі – все це продукт руху власної свідомості учня, який не можна замінити розумінням вчителя. Це розуміння не може бути також